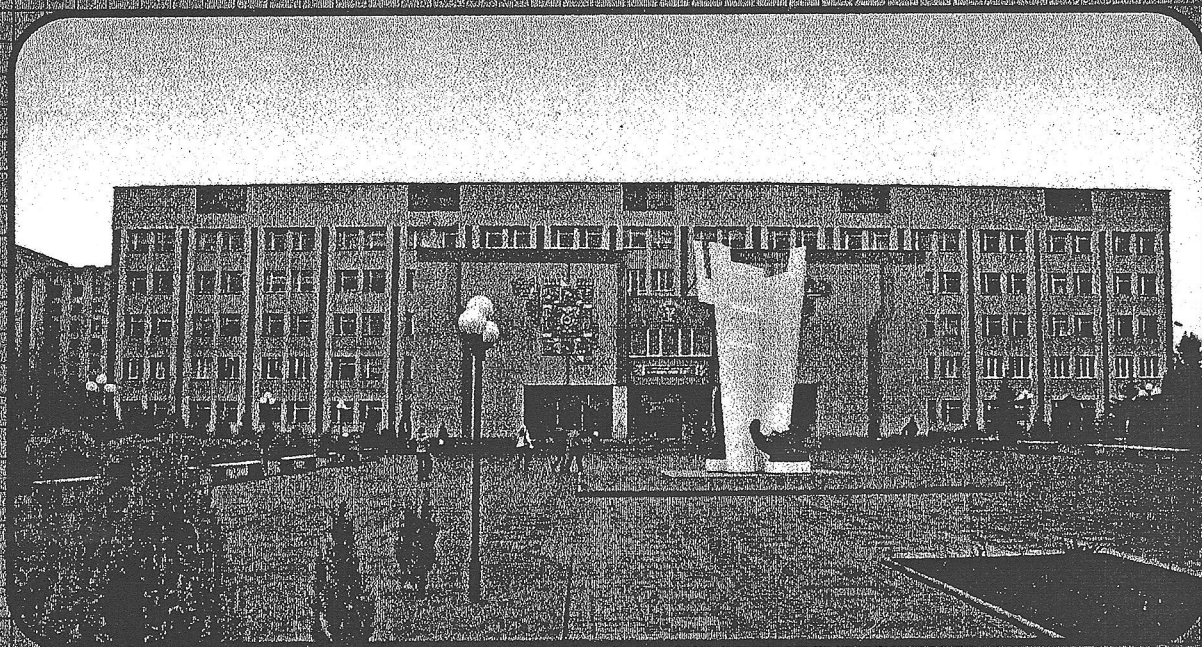

ЗБІРНИК наукових праць

**Вінницького національного
аграрного університету**

Серія: Економічні науки

Випуск

2(53)

T2

2011

ЗМІСТ

<i>Чернюк Л.Г.</i> Транспортний потенціал регіону та системна організація його використання	3
<i>Дмитренко Р.М.</i> Вдосконалення економічних взаємин сільськогосподарських товаровиробників і м'ясопереробних підприємств	7
<i>Гуменюк І.М.</i> Оптимізація і оперативне управління фінансовими потоками на основі сітьових графіків	17
<i>Гончарук К.В.</i> Послуга як економічна категорія	24
<i>Бондаренко В.М., Підвальна О.Г.</i> Методологічні та методичні підходи до оцінки ефективності регулювання продовольчого ринку регіону	29
<i>Бровко О.Т.</i> Оптимізація дискретної моделі товарних запасів роздрібної торгівлі в системі управлінського обліку	34
<i>Поліщук О.А.</i> Інвестиційна діяльність регіону у період трансформації економічної системи	47
<i>Янчук Г.В., Янчук В.І., Сілко І.М.</i> Теоретичні аспекти обліку зобов'язань бюджетних установ	56
<i>Яремчук Н.Ф.</i> Сутність та класифікація об'єктів нерухомості підприємств для потреб бухгалтерського обліку	65
<i>Черняк Н.І.</i> Інформаційні системи управління у митній службі	70
<i>Покотило О.В.</i> Організаційно-економічний механізм кредитування сільськогосподарських підприємств	75
<i>Салтан М.П.</i> Кластеризація Вінницької області за рівнем розвитку та використання соціально-економічного потенціалу	81
<i>Клочковський О.В., Клочковська В.О.</i> Оцінка стану інвестиційної привабливості України у міжнародних рейтингах	90
<i>Ціхановська В.М.</i> Державне регулювання агропродовольчих ринків в умовах глобалізації	96

УДК 351.773.1

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ АГРОПРОДОВОЛЬЧИХ РИНКІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Ціхановська В.М., к.е.н., доцент
Вінницький національний аграрний університет

У статті досліджено концепцію державного управління і підтримку стійкого розвитку системи продовольчої безпеки України. Визначено механізм саморегулювання агропродовольчого ринку. Досліджено проблеми державного регулювання аграрної сфери.

Ключові слова: державне регулювання, організаційно-економічний механізм, продовольча безпека, агропродовольчий ринок, державна підтримка.

Вступ. Сучасний стан національної економіки характеризується поглибленням процесів міжнародної інтеграції. Дані тенденції не мають однозначного трактування, так як їх наслідки мають двоякий характер. З одного боку вони призводять до ефективності розподілу та використання обмежених ресурсів, що сприяє збільшенню обсягів виробництва та зростанню споживання. Але з іншого боку може проявитись негативний вплив глобалізаційних процесів в контексті часткової або повної втрати державними органами влади контролю над економіко-соціальними процесами всередині країни та за її кордонами, підвищення вразливості держави до коливань зовнішньої кон'юнктури, неспроможність вирішення поточних проблем, енергетичної та продовольчої криз. Тому постає загроза втрати державою суверенітету, перетворення країни в пасивний суб'єкт міжнародних відносин [2].

Аналіз останніх наукових досліджень. Значний внесок у визначення методології і вирішення практичних завдань державного регулювання виробництва та споживання продовольчих товарів в умовах глобалізації внесли вітчизняні та закордонні вчені, такі як П.Т. Саблук, О.М. Варченко, В.П.Галушко, М.Я. Демяненко, С.М. Кваша, Л.В. Дейнеко, О.М. Шпичак, Дж. Болт, Дж. Готін, М. Трейсі, Д. Речмен.

Результати дослідження. В умовах зростання відкритості вітчизняної економіки зростає роль держави у забезпеченні ефективного функціонування організаційно-економічного механізму управління продовольчим забезпеченням засобами цінової, фінансово-кредитної, антимонопольної, зовнішньоекономічної та соціальної політики, посилення контролюючої функції держави в сфері безпеки продовольчих товарів як вітчизняного виробництва, так і тих, що потрапляють на внутрішній ринок з-за кордону. При цьому пріоритетним для держави має бути не тільки захист вітчизняного товаровиробника, але і вітчизняного споживача продовольчих товарів. Необхідно в першу чергу забезпечити споживачеві вибір найбільш якісного і доступнішого за ціною

продукту серед вітчизняних та імпортованих товарів шляхом демонополізації і розвитку конкурентних відносин на ринках продовольчих товарів, і лише на цій базі формувати систему державної підтримки вітчизняних підприємців [1]. Світова майже вікова практика виробила ефективні підходи до регулювання товарно – грошових відносин як на рівні держави, так і на рівні підприємства. Економічне значення управління ринковими процесами полягає в підвищенні ефективності виробництва і раціональному використанні виробничих і трудових ресурсів, підвищенні конкурентоспроможності продукції, створенні нових товарів і прискоренні їх просування не просто на ринки, а на ті з них, де можна досягти максимального комерційного успіху [3].

Принциповим недоліком економічної політики, що поводитись дотепер, є її орієнтація на досягнення формальних ознак ринкової економічної системи і макроекономічної стабілізації. При цьому не приділялося належної уваги змістовним питанням динаміки суспільного виробництва, його ефективності, рівню і якості життя, соціальній захищеності населення та іншим найважливішим елементам економічного розвитку. В світовій практиці відносно агропродовольчого ринку механізми саморегулювання не можуть функціонувати достатньо ефективно. Це пов'язано з тим, що умови виробництва і споживання товарів у різних країнах сильно відрізняються, оскільки різний ступінь їх технічного і соціально – економічного розвитку. Результатом є ускладнення конкурентної боротьби, оскільки вона ведеться різними групами суб'єктів за різними правилами, в умовах різного матеріально – технічного забезпечення, економічного, політичного та фінансового клімату.

У кожній країні історія взаємовідносин держави з ринком, з вільним підприємництвом має унікальний характер. Для економіки нашої країни ефективне функціонування продовольчого ринку має велике значення, оскільки його функціонування покликане, насамперед, забезпечити стійкість продовольчого постачання населення. Роль продовольства в житті суспільства визначає його економічне, соціальне і стратегічне значення. Стан забезпеченості населення продовольством, його фізична і економічна доступність безпосередньо впливають на стабільність політичної і соціально – економічної ситуації в суспільстві. За останні десять років, політика, заснована переважно на саморегулюванні ринкових відносин, в підсумку привела до величезних соціально – економічних витрат, як на рівні держави, так і на рівні регіону [3].

При визначенні проблеми державного регулювання аграрної сфери, пропонуємо критерієм ефективності досліджувати оптимальність функціонування органів державного регулювання галузі з точки зору максимального використання ними стимулів ринкового механізму. Проблема вимірювання оптимальності функціонування органів державного регулювання є досить складною.

Використання показників вимірювання ефективності державного регулювання агропродовольчого ринку є актуальним даний час з точки зору отримання вимог Закону України «Про пріоритетність соціального розвитку

села та агропромислового комплексу в народному господарстві». Вирішення проблем пріоритетності факторів виробництва в умовах ринку не завжди здійснюється на користь праці. Державі необхідно втручатися у регулювання ринку праці. досвід інших країн світу показує, що визначальним чинником у даному відношенні є фактор зайнятості [6].

За останні 50 років світовий попит на продовольство зріс в 4 рази, а отже зросла потреба в земельних ресурсах для їх виробництва. Україна може відновити свою провідну роль на світовому ринку агропереробних продуктів, але це потребує завчасних дій уряду та взаємоузгодження суб'єктів АПК України [2]. Таким чином, механізм державного регулювання агропродовольчою сферою має здійснюватись за двома напрямками: регулювання попиту і регулювання пропозиції. При цьому у кожному з цих напрямків доцільно виділити блоки, пов'язані з функціонуванням внутрішнього ринку продовольчих товарів та розвитком зовнішньоекономічних відносин, які хоча і підпорядковані спільним цілям з забезпечення населення високоякісними і доступними за ціною продовольчими товарами у відповідності до сучасних уявлень про норми здорового харчування та формування потужного експортного потенціалу харчових продуктів, все ж передбачають застосування специфічних форм і методів регулювання [1].

Забезпечення збалансованого поєднання державного регулювання економіки агропромислового виробництва з економічною свободою підприємств і організацій в умовах ринку є запорукою виходу України на передові позиції на світовому продовольчому ринку та захисту від зовнішніх загроз [9]. Політика уряду має бути спрямована на підтримку необхідного рівня продовольчого забезпечення різних верств населення на основі підвищення їх доходів та через соціальні програми для найбільш бідних прошарків населення, надання збалансованої фактичної інформації споживачам про безпеку харчових продуктів, розробка якісних освітніх програм для посадових осіб і співробітників харчової промисловості [2].

Основними завданням в сфері регулювання внутрішнього попиту на продовольчі товари є забезпечення раціональних норм споживання основних продовольчих товарів населенням з різним рівнем достатку з метою підтримки здоров'я населення України. Обираючи механізми реалізації цих завдань слід врахувати те, що харчові продукти відносяться до сфери первинних потреб населення, що передбачає їх щоденне нормоване споживання і зумовлює низьку цінову еластичність на основні продовольчі товари. Виходячи з цього засоби державного регулювання внутрішнього попиту на продовольчі товари є зростання доходів населення мають передбачати: дії, спрямовані на зростання доходів населення; різні форми компенсації частини витрат на харчування для окремих категорій населення з низьким рівнем доходу; заходи зі зниження та стабілізації цін на продовольство; інформування населення про стан продовольчого ринку та безпечність харчових продуктів; інформаційно-просвітницька робота з формування у населення уявлень про здорове

харчування; розвиток системи контролю якості, продовольчих товарів, що реалізуються та захисту прав споживачів [7].

Регулювання зовнішнього попиту на продовольчі товари, що виробляються в Україні, передбачає застосування економічних інструментів стимулювання експорту продовольства, поліпшення динаміки росту виробництва і структури експорту, поліпшення балансу зовнішньої торгівлі продовольчими товарами, оскільки зовнішній попит є джерелом доходів ззовні. Це в першу чергу: розвиток системи контролю за станом зовнішнього ринку продовольчих товарів; цілеспрямовану державну підтримку виробництва продовольчих товарів, здатних успішно конкурувати на зовнішньому ринку; гармонізацію стандартів якості та інших спеціальних вимог до продовольчих товарів зі світовими; сприяння просуванню вітчизняних брендів харчових продуктів на зарубіжних ринках; активізацію участі вітчизняних виробників в міжнародних продовольчих ярмарках та виставках та організацію подібних заходів на території України, тощо [1].

Регулювання внутрішньої пропозиції має на меті її зростання та поліпшення структури відповідно до потреб населення, гарантування продовольчої безпеки та продовольчої незалежності країни.

Регулюючі заходи стосовно внутрішньої пропозиції мають враховувати залежність виробництва сільськогосподарської продукції від природно-кліматичних умов та різний рівень конкурентного середовища в галузях, що постачають продукцію сільгоспвиробникам, в сільському господарстві та переробній сфері [6].

Таким чином, зростання внутрішньої пропозиції продовольчих товарів може бути досягнуто завдяки: державній підтримці вітчизняних виробників продовольства; підвищенню інвестиційної привабливості агропродовольчої сфери шляхом надання державних гарантій виробникам та інвесторам; раціоналізації інституціональної структури ринку продовольства; розвитку системи інформаційного забезпечення суб'єктів ринку.

Засоби стимулювання внутрішньої пропозиції продовольства включає заходи бюджетної підтримки (позички, компенсації, дотації, лізинг), пільгове оподаткування, субсидування розвитку виробничої інфраструктури, страхування, закупівельні та товарні інтервенції, здійснення регіональних програм, тощо [9].

При розробці перелічених заходів держава повинна враховувати з одного боку те, що дефіцит продовольства в країні може призвести до соціальної напруженості, а з іншого боку, що залежність країни від імпорту продовольства робить її вразливою до впливу країн постачальників і ситуації на світовому ринку продовольства. Тому відбір інструментів регулювання зовнішньої пропозиції продовольчих товарів має здійснюватися після попередньої оцінки їх можливого впливу на стан продовольчої безпеки країни.

Засоби регулювання зовнішньої пропозиції мають передбачити: митне регулювання імпорту; запровадження системи моніторингу впливу зовнішнього ринку сільськогосподарських товарів на стан продовольчої безпеки країни;

тарифне квотування ввезення продовольчих товарів; технічну і санітарну стандартизацію, вимоги до пакування та маркування продовольчих товарів. На нашу думку, національний ринок потребує законодавчого захисту та регламентування в частині жорсткого регулювання надходжень виробництва, торгівельного обігу та споживання товарів, які мають відношення до ГМ-продуктів чи ГМ-інгредієнтів. Такі товари мають високий потенціал небезпеки для здоров'я нації та якості її генофонду.

Висновок. Отже, на сьогодні держава намагається створити всі необхідні умови для нормального функціонування агропромислової сфери. Крім того, при формуванні механізму регулювання слід пам'ятати про багатофункціональну роль агропродовольчої сфери, значення якої є значним не тільки в питанні забезпечення населення харчовими продуктами і підтримці продовольчої безпеки, але і в вирішенні ряду інших, не менш серйозних проблем: зайнятості, соціального і економічного розвитку, збереження земель і природних ресурсів тощо.

Таким чином, ефективність державного регулювання виробництва і споживання продовольчих товарів в умовах глобалізації визначається оптимальним поєднанням внутрішнього виробництва і експортно-імпоротної політики.

Література

1. Дейнеко Л.В., Купчак П.М. Державне регулювання виробництва та споживання продовольчих товарів в умовах глобалізації // «Регуляторні механізми у сфері виробництва та споживання товарів в умовах інтеграційних процесів» Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Миколаїв 2010 – С. 3-7.
2. Єрмак Л.О. Державне регулювання економіки в контексті продовольчої безпеки // «Регуляторні механізми у сфері виробництва та споживання товарів в умовах інтеграційних процесів» Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Миколаїв 2010 – С. 66-68.
3. Забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектора економіки України на внутрішньому і зовнішньому ринках; наукова доповідь / Автор. кол.: В.М. Трегобчук, Б.Й. Пасхавера. – К.: Інститут економіки та прогнозування, 2007. – 260с.
4. Зелінський В. Трансформації в аграрному секторі постсоціалістичних країн Європи / Зелінський В. // Економіка України. – 2000. – №1. – С.79-82.
5. Копелець О.О. застосування елементів механізму регулювання розвитку сільського господарства в рамках систем державного і господарського управління / О.О. Копелець; за заг. ред. В.І.Лугового, В.М. Князева // Збірник наукових праць НАДУ при Президентіві України. – К.: Вид-во НАДУ, 2005. – Вип. 2. – С. 188-199.

6. Малік М.Й. Інтеграція як фактор підвищення ефективності реформованих сільськогосподарських підприємств / М.Й. Малік, П.М. Федієнко, М.К. Орлатий. – К.: ІАЕ УААН, 2000. – 39 с.

7. Могильний О.М. регулювання аграрної сфери / О.М. Могильний. – Ужгород: ІВА, 2005. – 400 с.

8. Онищенко. О.М. Концептуальні проблеми майбутнього українського села і селянства/ О.М. Онищенко, В.В.Юрчишин // Економіка АПК. – 2005. – №11. – С. 24-29.

9. Хвесик М.А., Степанюк Н.А. Ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств в умовах трансформації економіки // вісник Сумського національного аграрного університету (серія «Економіка та менеджмент»). – 2006. – Вип. 5 – 6(22 -23). - С. 15-20.

Summary

State regulation of agricultural markets under globalization / Tsihanovska V.M.

This article explores the concept of governance and support sustainable development of the food security of Ukraine. A mechanism of self-regulation of agricultural markets. The problems of state regulation of agriculture.

Keywords: government regulation, organizational and economic mechanism, food security, agri-food market, government support.